

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANA în ARAD.

FLORILE.

Era o sărbătoare a pământului și a oamenilor.

Natura reînviată se împodobise cu toate frumusețile primăverii, iar asupra sufletelor omenesci se revărsase un dulce suflu mângăetor: credința mântuirii. . .

Căci venit-a Dumnezeu între oameni, mângăetorul între oropsiți, Lumina vieții între cei ce se zbăteau în chinurile întunecului și iubirea își deschisese cărarea stăpânirii, pe ruinele autoritarismului ruginit.

»Saltă acum și te bucură, Ierusalime!«

Cântec și bucurie mare, podoabe de mirt și ramuri, flori și fum de tămâie se presără în calea Lui, îl împresură pe Cel-ce vine întru numele Domnului.

Frumos, mare, divin este Fiiul omului, Cel-ce intră în această zi în strălucitul oraș al împăratului proroc și al înțeleptului împărat, — ca să se împlinescă scriptura!

Și glasuri de bucurie, sărbătoare luminată împrejmuesc biruința Cuvântului, în dumnezeiasca lui întrupare...

*

Dar a sunat ceasul!

Cel născut din femee suferințelor omenesci părtaș se face; se coboară Cel născut din Fecioară

în rândul muncitorilor de patimi și slăbiciuni, pentru a se face, întru mărirea Sa, jertfă pătimirii, pildă vie înălțimii sufletești, înălțimii ideale, — măsură mării divine.

Slugă tuturor, încoronat cu spini; doftor de suflete și trupuri, ducând crucea Sa până la Golgotha...

„Răstignește-l!« urlă desfrâul și păcatul în beție...

Și s'a umplut paharul și s'a plinit scriptura...

Patimile unei lumi întregi le întrupează 'n pătimirea Sa, Unul; mântuirea neamului omenesc o împlinește El, care se 'nalță, prea-măritu-s'a, și viu rămâne vecinic: *Cuvântul!*

*

Și când în sfânta biserică vom auzi că »întru 'nceput a fost Cuvântul și Cuvântul eră la Dumnezeu și *Dumnezeu eră Cuvântul...*« deșertăciunea patimilor să ne părăsească; gândul să ni-se înalțe la eterna Lumină creatoare și mântuitoare, — să ne aducem aminte de înălțare prin slugire bună, de curățire prin suferințe, de mântuire prin jertfă și de credință, ca temelie și izvor sigur, pentru purtarea crucii și împlinirea misiunii...

Atunci vom putea zice și noi, când va veni plinirea vremii: »Saltă acum, și te bucură, noue Ierusalime!«

S. Secula.

Moment istoric.*)

Artele frumoase.

Un popor nu poate merge înainte, într'un mod firesc, decât ținând seamă, în opera sa de organizare sau transformare, de trei factori esențiali :

1) Să cunoască în mod desăvârșit trecutul său, care adeseori constituie temelia cea mai puternică a credinței, care să-l călăuzească în îndrumarea spre o lucrare rodnică ;

2) Să cunoască în mod serios și amănunțit starea actuală a tuturor claselor sociale ce-l alcătuiesc.

Adeseori un fapt de amănunt, aflat într'o localitate oricât de retrasă, poate să constituie indiciul precumpănitor al unei aptitudini speciale, sau al unei stări dispărute.

3) Ținând seamă de factorii de mai sus și de nevoile vieții actuale, trebuie să nu uite, totuși, starea sufletească, credințele sale și, mai presus de orice, starea mediului în care viețuiește și care zilnic, an cu an și secol cu secol, face ca un popor să se dezvolte mai mult într'un sens decât într'altul.

Românul e născut poet, zicea bardul dela Mircești, și acest fapt, — oricât de pretențios s'ar părea, impus fără nici o cercetare, — corespunde totuși unui adevăr. Modul ales al vorbirii sătenilor noștri, povestirile lor frumoase și pline de viață, precum și întreaga lor literatură, dovedesc acest lucru.

Săteanul român este cu siguranță unul din cei mai deștepți din Europa. El are închipuirea vie, pătrunderea ușoară și este și un adânc observator.

Dacă la acestea adăogăm cânturile noastre naționale, cari conțin expresiunea durerei unui popor ce a suferit secolii îndelungați și a unei rase capabile de sentimente puternice de iubire, vom înțelege întrucât această natură impresionabilă este duioasă sau vioaie, după împrejurări, și cât de adânc este sentimentul artistic ce trăește în firea lui.

Același lucru se observă și în tot ce a produs el pe când nu știa nici să scrie, nici să citească.

Sculpturile în lemn, fie de pe bâta sau fluerul ciobanului, fie de pe doniță, de pe stâlpii prispei sau porței casei, ori de pe coada furcei sau a depănătoarei, arată gustul și priceperea săteanului nostru. Cusăturile, cu un caracter atât de original și atât de impunător în măestria lor, plecând dela elemente atât de simple ; ouăle

incondeiate făcute de femeile dela țară și în lucrarea cărora sunt zecimi de modele, toate inspirate de natură ; armonia simplă a culorilor de pe alțița cămășilor, de pe brăe, fote sau scoarțe, în cari cu câte-va fețe făcute de ele, în mod atât de trainic, reușesc a mulțumi ochiul cel mai delicat, toate denotă același sentiment artistic.

Oricine cunoaște intim acest popor nu va putea să nege această însușire firească a Românilui, și, prin urmare, aptitudinea sa în a pricepe și cultivă artele frumoase.

Am convingerea profundă că, din acest punct de vedere, viitorul va dovedi ceea ce spun, cu deosebire în ce privește pictura.

Dacă rezultatele obținute îndelungată vreme, în această direcțiune, n'au fost tocmai satisfăcătoare, pricina stă nu în neaptitudinea neamului nostru, ci în modul cum am lucrat în această direcțiune.

S'au făcut școli speciale mai mult pentru ca ele să figureze în publicațiunile statistice ale învățământului, cu care ne prezentăm străinătății. Am mai avut și nenorocirea de a fi, ca toți începătorii, cam îmfumurați în a produce artiști clasici, întocmai ca și marile centre ale Europei, fără să ținem seamă în deajuns de puterile noastre, de aceea ce ne trebuia, de mediul nostru, dând astfel o direcțiune cu totul alta ochiului și gustului nostru. Trebuia, din contra, să ne fi inspirat în genere din ceea ce avem în țara noastră, să fi înțeles comorile ce stau ascunse în bordeele în cari, dela ouăle de Paște, dela cea mai neînsemnată cusătură cu caracterul vechi până la ciopliturile în lemn și până la cea mai uitată arie națională, toate sunt prielnice de a fi înțelese de starea noastră sufletească, a fi dezvoltate în sensul artistic și a constitui în curând ceva caracteristic al firei noastre în această direcțiune.

Expoziția viitoare este menită să pună toate acestea în evidență.

O bună parte din cele ce se vor cuprinde în secțiunea industriilor »casnice«, a »geniului civil și militar« și în secțiunea »Trecutul« (secțiunea retrospectivă), va servi de bază la cele ce am spus mai sus.

În genere, secțiunea aceasta va cuprinde :

1. Desenuri, acvarele pictură ;
2. Gravură, litografie, xilografie, pirogravură ; medalii și monede ;
3. Sculptură ;
4. Arhitectura ;
5. Muzica ;
6. Teatrul ;
7. Școli speciale.

Din Punctul de vedere ce ne preocupă pe noi, ținem a stabili dela început, că va exista o construcțiune specială pentru artele plastice în

*) Din „Buletinul oficial“ al Expoziției generale române.

genere, dispusă însă astfel încât etagiul de sus să coțină expozițiunea de pictură.

Dorim ca cu acest prilej să fie sărbătorit cu deosebire acel pictor român, care cu toate că a călătorit în țări străine, s'a inspirat însă, în tot ce a făcut, de mediul în care a copilărit, și care, de fapt, alcătuiește și astăzi sămburile vieții noastre rurale.

Nimeni mai bine ca Grigorescu nu a reprezentat câmpia și colnicele țării noastre; nimeni, mai ales și mai frumos ca dânsul, nu a făcut nemuritoare pe româncea cea sprintenă și mlădioasă și pe ciobanul dela țară; nimeni, ca dânsul, nu a reprezentat mai bine plaiul cu flori și cerul albastru și plin de lumină al țării.

Grigorescu este dintre puținii Români, care în specialitatea lor au făcut lucrări desăvârșite, cari au înțeles neamul în care au trăit și ale căror opere nu sunt numai o cinste pentru țara unde s'au născut, dar constituiesc o parte din gloria omenirii întregi.

O secțiune »Grigorescu« va fi dar organizată cu acest prilej, în care țara și străinătatea vor putea admiră principalele pânze ale fericitului artist în viață.

Lângă acestea se vor alătură cele mai frumoase lucrări ale celor dispăruți, printru cari, în prima linie, Aman.

Toți acei, cari în țara noastră au fericirea de a avea astfel de comori în colecțiunile lor, sunt rugați în modul cel mai călduros, ca pentru anul viitor să se despartă de ele pentru 4 luni. Noi le vom da toate garanțiile de siguranță, în dorința ca Expozițiunea noastră să fie cât se poate completă.

Alături vor figura creațiunile atât de variate, — și trebuie să recunoaștem cu bucurie, în cale de continuă dezvoltare, — ale pictorilor și sculptorilor în viață, făcând și o largă parte amatorilor de cari trebuie să ținem seamă așa de mult în țara noastră, în care prin forța lucrărilor, în prezent, numărul artiștilor profesioniști nu poate să fie mare.

Este locul a face cunoscut tuturor acelor cari se ocupă cu artele pure sau aplicațiunile lor, și următoarele dispozițiuni, ce credem că vor fi realizate cu această ocaziune :

1. Se vor publica diferite concursuri, întresând principalele ramuri ale artelor frumoase, literelor și științelor. În special, în ce privește artele frumoase, se va publica un concurs de schițe asupra unor subiecte luate din războiul daco-roman, sau din trecutul nostru istoric, pentru care se vor decerne premii în bani.

2. Dacă loteria Expoziției va avea loc, — lucru de care suntem convinși, — afară de premiile în bani, se vor decerne și premii în obiecte

cumpărate în diferitele secțiuni ale Expozițiunei și, în prima linie, în secțiunea artelor frumoase.

3. În arenele române vor avea loc serbări cu un caracter mareț, reîmprospătând scene din viața romană, din epoca marilor noștri Voevozi, din războiul Neatârării și din viața poporului nostru rural, cu care prilej se vor ține și concursuri de muzică corală între diferitele societăți române de pretutindeni.

Pentru concursurile corale și cele de muzici militare și de tarafuri de lăutari, de gimnastică, de scrimă și de jocuri în aer liber, se vor institui cu acest prilej premii, consistând în obiecte de artă, ce se vor da celor cari se vor distinge.

Un concurs, de asemenea, va fi deschis pentru un imn de ocaziune, pentru care se va da un premiu în bani.

Toți artiștii noștri, precum și amatorii, cari posedă obiecte de artă datorite artiștilor români, sunt rugați cu stăruință să binevoiască cât mai curând a ne face cunoscut ceea ce voiesc a expune și suprafețele de cari au nevoie.

„Curs practic de limba maghiară“

de

Iuliu Vuia, inv. director.

Ca învățământul limbei maghiare să fie propus cu succes, avem lipsă de un scop și o cale bine fixată și determinată. Să cercetăm mai întâi acest scop și cale, la care și pe care avem a conduce elevii noștri cu succes.

Scopul limbei maghiare nu e altceva, decât a face capabili pe elevi a-și însuși aceasta limbă în acel grad, încât să o poată aplica în viața de toate zilele. Să fie capabil a-și exprima cugetele sale cât se poate de simplu și unguște, căci de aceasta limbă are lipsă în multe momente din viața sa atât economică, cât și industrială. La propunerea acestei limbi învățătorul întimpină multe greutăți și în haosul acestor greutăți nu e capabil apoi a-și alege calea adevărată, care duce la succesul dorit. Și oare pentru ce? Numai și numai pentru aceea, că îi lipsește călăuzul, care să-l poată conduce și ține pe calea adevărată la propunerea acestui studiu; îi lipsesc manualele absolut necesare pentru delăturarea tuturor greutăților, cari îi vin înainte. Ce e drept avem manuale, cari poate fac încercări a ușura starea dificilă, parte iar încurcă lucrul și mai tare, pentru că nu pot deslegă problema cerută, la care apoi cauză e, ori arangiarea materialului ori fondul ca atare; sau poate chiar nu sunt prelucrate conform recerințelor moderne și bine. Chiar de aici urmează apoi, că unii susțin, că limba maghiară o poate însuși elevul, dacă v'a traduce, alții, că dacă vom da elevului bucăți de cetit pur maghiare, fără notițe și cuvinte. Ca elevii să fie pregătiți pe deplin pentru învățământul maghiar propriu zis, avem lipsă de învățământul intuitiv maghiar, în decursul că-

ruia elevii își însușesc o sumă oarecare de cuvinte, de care ținând cont, învățătorul înaintează mai departe, până în urmă ajung elevii la însușirea recerută a limbii maghiare într'atâta, încât sunt îndestul pregătiți pentru învățământul sistematic maghiar. Așa ar trebui să fie; dar aceasta precum am zis nu se poate realiza, din lipsa manualelor corespunzătoare, în cari elevul să-și folosească ceea-ce și-a însușit sau mai bine zis să practiceze limba.

Manualul dlui Vuia intrucâtva se apropie în aceasta privință de acest scop, pentru că elevii au ocaziune a practiceze limba. Pe lângă toate aceste nici acest manual nu poate delătură toate greutățile. Chiar pentru aceea voiesc a insista asupra cauzei dela care depinde delăturarea aceloră. Că pentru ce nu poate să delătore toate piedicile cari ne întimpină în cale spre sîjungerea scopului fixat, e întâiu, că acest manual nu e întocmit după toate recerințele metodice absolut necesare, a doua ortografia e foarte greșită.

Să arăt întâi unde e greșită partea metodică.

Știu, că la tratarea sunetelor, după metoda lui Graser, iar mai târziu acest metod întocmit fiind de Wurst, avem a face elevilor cunoscute nu numai literele scrise, ci și cele tipărite; pentru că numai în modul acesta își vor putea elevii însuși concepția literelor tipărite și așa vor fi capabili în urmă după tractarea aceloră, la cetirea și cu litere tipărite. Însă dl autor face cunoscut elevilor atât literele mici, cât și cele mari numai scrise. Ajungând însă la literele mari, mă opresc puțin la bucățile predate la fiecare literă de aceasta. Aici mai întâi dl autor face cunoscute elevilor câteva cuvinte cu litere mari scrise, — ca nume proprii — însă tot în acele bucăți cu ceva mai în jos ne predă bucăți și cu litere tipărite. Acum să ivește întrebarea, că învățătorul după ce metod v'a ceti cu elevii literele tipărite necunoscute anterior de dânsii? Toate se vor pune la descoperirea fiecărui cuvânt în silabe, iar silabele în sunete. Aceasta e aproape o enigmă, pe care foarte cu greu o poate deslegă, nepermitându-i timpul. Așa dară am ajuns acolo, că elevul nu e în stare a ceti mai departe. Chiar pentru aceasta era mai bine a face elevilor cunoscute și literele tipărite, pentru că cunoscându-le putem urmări cetitul mai departe fără nici o greutate mai mare.

Cu toate că în prefața acestui manual se zice „scurt și bine“, dar aceasta totuși e prea puțin și totodată nu e bine în ceea-ce privește literele.

În acest manual se recere a ști elevul ceti și cu litere tipărite fără a avea cunoștința anterioară despre acele. Ca elevii să aibă ocaziune a repetă, eventual a câștiga unele cuvinte sau unele cunoștințe referitoare la un obiect predat în decursul învățământului intuitiv, pe cari învățătorul poate nu le-a predat în lecțiunea sa, în acest manual ce e drept au. Abstrăgând toate aceste, dl autor merge prea departe în aceasta direcțiune, fiindcă aduce și cuvinte străine ca „simmenthali“, cari sunt străine și se cetesc cu totul

altcum. Acest manual îmbrățișează prea multe direcțiuni, precum: „Învățământul intuitiv“, „Geografia“, „Stilistica“, „Economia“ și „Gramatica“. Ce e drept, e bine a lămuri cunoștințele elevului cât se poate mai în multe direcții, dar „*cursul practic*“ nu poate totuși înlocui prelegerile didactice din studiile respective, fără numai a sprijini acele prelegeri. Așa dară nu puteau trata țări, continente ș. c. asemenea regule gramaticale. Era cu mult mai bine, dacă se construiau pentru gramatică astfel de piese, cari să o ajute, cari să servească ca bază pentru dezvoltarea și cunoașterea diferitelor părți de vorbire și zicere, ca așa să corăspundă recerințelor moderne de astăzi. Elevul deja e pregătit prin învățământul intuitiv în clasele inferioare, — cu toate că acest învățământ încă și acum se continuă — într'atâta, încât va înțelege acea puțină gramatică maghiară, ce i-o predăm. Mai aflu în acest manual și unele poezii maghiare, cari sunt bine alese dar traducerea lor în românește nu corăspunde pe deplin; pentru că ar trebui să folosim ritmul acela pe care îl folosește respectivul poet maghiar, sau un atare ritm, care e mai corespunzător naturei poezii aceleia. Traducerea acestor poezii se poate face dar său numai în proză, sau în poezii, cari corăspund stilisticii române; e mai bine a traduce în proză și încă după înțeles fără conziderare la arangiarea cuvintelor în topica maghiară.

Terminând cu puținele observări ale metodei și conținutului pe scurt, voiesc a trece la ortografie.

Nu am intențiunea a îndreptă toate erorile ortografice, cari ne vin înainte, fără numai unele mai de ici, mai de colo, cari se arată mai evident.

Iau dară pagina primă, care ni-se arată chiar la deschiderea acestui manual, neconziderând prefața. Pe această pagină sunt aproape cinci erori ortografice așa d. e. cuvântul *ir* scris în unele locuri cu *i* scurt, iar într'altele cu *í* lung.

Acum care e corect?

Numai acela, care e scris cu *í* lung. Tot asemenea și cuvântul *ri* într'un loc e scris cu *i* scurt, iar în alt loc cu *í* lung; acest cuvânt în totdeauna se scrie cu *í* lung. Cu toate că în prefață se zice, să grijim de accentuarea corectă, dar fiind ortografia eronată, elevii nu vor putea accentua corect, pentru că trebuie să cetească așa, cum e în carte. Așadară elevii și aici întimpină greutăți, dar nu numai ei, ci și învățătorul făcând neconținut atenți pe elevi, cum au să cetească. În această privință dar nu am descursat lucrul, ci mai tare îl încurcăm. Tot pe această pagină se face cunoscut elevilor un fel de *r*, iar în bucata de cetit este folosit și un alt (*r*), care e nemțesc. Aici iarăși nu am ajutat, ci am făcut poziția elevului și mai grea. Nu voiesc a insista asupra acestor amănunte ortografice, cari ni-se arată de altcum în o cantitate foarte mare.

Să trecem deci la topica maghiară.

Frunzărind în acest manual, aflu zicerea următoare: „*Széchenyi volt a legnagyobb magyar*“. Această topică e românească; maghiarul nici când nu zice și

nu afirmă în modul acesta. Topica maghiară e cu totul abătătoare de cea română. Ungurul zice: *Széchenyi a legnagyobb magyar volt.*

Asemenea am mai aflat și zicerea: „*A tanuló a táblán ír*“. Aceasta nu e altceva, decât: *Școlarul scrie pe tablă.* Maghiarul nici când nu se exprimă în modul acesta, ci: *A tanuló a táblára ír.* Pentru că dacă folosim zicerea aceasta așa, atunci ușor ne-am putea cugeta un școlar, care să sue pe tablă și așa scrie. Nu hol ír a tanuló? ci *mire ír a tanuló?*

Afară de aceasta din acest manual elevii nu vor putea să-și însușească numerii ordinali ungurești corect, pentru că se zice *tizenketödik gyakorlat* în loc de *tizenketedik gyakorlat.* Aceasta nu o putem atribui unei eventuale erori de tipar, pentru că e folosit acest *kettödik* în întreg manualul, până la sfârșit.

Arătând atât partea metodică, cât și cea ortografică și topică a acestui manual, foarte ușor ne putem convinge, că această carte nu ajută nici învățătorului dar nici elevului în greutățile sale ce le întâmpină în decursul acestui învățământ.

Cu toate că acest „*Curs practic*“ este aprobat de Venerabilul Consistor, nu este acceptabil în forma-i în care ni-se prezintă; pentru că dela scăderile ce le are nu poate efectul acel succes, care s'ar recere.

Recomand deci D-lui autor studiarea mai amănunțită a acestui manual și complectându-l să se retipărească; pentru că e mai bine a avea mai puține manuale mai bune, decât multe și greșite.

Atunci va putea ajuta învățătorilor noștri, va putea arăta calea și scopul, dar mai ales mijloacele prin cari vor putea izbuti la deplinul succes.

Ioan Ardelean,
învățător, Arad.

„Cronice“ din parohii.

(Urmare și fine.)

Pentru a mântui din răpa astrucării frânturile de valoare istorică, ce le mai avem pe la s. noastre biserici, cum sunt cărțile rituale, hârtiile vechi ce conțin datini, indigetări etc. apoi pentru a se închege din datele posibile trecutul bisericilor și școalelor noastre, s'a dat de bunul părinte P. C. Sa vicarul Orăzii-mari V. Mangra, o circulară în anul 1904 sub Nr. 1078. Fericit și mângăetor gând a fost acela pentru Dieceza noastră!

Din rafturile de »Cronici« câte lucruri prețioase n'or ajunge la lumină, câte evenimente acoperite cu ceață nu s'or limpezi! Resturile stau azi pe masa Consistorului și așteaptă albina, să culeagă mierea din ele, așteaptă pe omul cu tragere de inimă față de interesele noastre bisericesti, care să clădiască din acele frânturi de cărămizi trecutul bisericii noastre în ceste două veacuri din urmă măcar.

Este taină încă pentru toți, cât va fi de succasă și norocoasă cercetarea omului — albină, care va răscoli raftul; în faguri se va găsi poate miere, dar nici aceea nu e eschis, ca să-și afle pustii, căci ne-au împresorat grupuri veninoase și haine ani dearândul.

N'or încetat prigonirile nici azi, număroși dușmani are biserica și acum, dar totuși s'a ameliorat starea ei, pacea e mai mare ca 'n trecut, dreptaceea n'ar fi timpurie — cred — dar nici superflu introducerea unei cărți care să poarte numele de »Cronică«, — în care fiecare preot să fie îndatorat a lua notă despre orice schimbare, zidire, renovare (edificare de biserică) conturbare religioasă etc. etc. venită în parohie. La cetirea acestor șire, unul sau altul dintre preoți îmi va zice că n'are »Cronică« șenz, căci despre zidirile, schimbările parohiale se face raport în fiecare an Ven. Consistor, cu care împreună stăruie pentru netezirea scăderilor și ridicarea edificiilor ce zidesc. E adevăr, dar raportul acela nici când nu e cu cale a-l face așa de detaliat, cum cronicarul își face notițele sale, nu odată din multele amănunte deduci împrejurările cari ajută ori sunt în defavorul unei cauze. Pentru ilustrarea acestui lucru, mă provoc bunăoară la circularul Ven. Consistor al Orăzii-mari, din anul 1904 sub Nr. 488. In acela se zice că preoții să veghieze cu »toată osârdua« să lumineze credincioșii asupra rătăcirilor false și la fine se provoacă să trimită raport despre »orice mișcare și turburare socialistă«. In circular se cere dela preot descrierea ivirii sectei în parohie, cine o lățește în parohie etc. Dacă ai căută să vezi câți preoți au făcut rapoarte în cauza asta, am teamă că nici unul, ori să zicem foarte puțini.

La componerea »Cronicei« solicitate de Ven. Consistor prin susnumitul circular, oare bătut-a vr'un preot la arhivul consistorial, să-și completeze datele? Să amintim chiar că se află raport la Consistor despre schimbările parohiale din an în an, acest fapt nu detrage nimic din valoarea ce-ar avea »Cronica« condusă cu grijă de preoții actuali în parohii. Dacă apoi în deceniile următoare s'ar ivi nenorocirea să se prefacă în scrum arhivul consistorial, atunci de unde ai închege trecutul bisericilor din Dieceză în acea jumătate de veac?

Toate religiunile și confesiunile conduc cu grije cronica bisericii lor, multe au deja și monografii frumoase, numai diecezele noastre nu-ți pot arăta o monografie mai de seamă din parohiile noastre. Acest fustel îl vom urca și noi — cred — prin inaugurarea așa numitelor »*Cronicele parohiale*« — care să fie păzite în rând cu matriculele și revăzute cu aceeaș rigoare de șefii concernenți.

Tot la acest rezultat putem ajunge apoi (dacă cronicile parohiale n'ar fi pe plac) și prin notițele private ale preoților, din cari cu finea anului să compună fiecare o detaliată dare de seamă despre mișcările sociale obvenite în parohia sa și despre orice fel de schimbări întâmpinate în respiriul unui an.

Prin culegerea surselelor în modurile sus indicate am fi în stare — cred — a pune peste câteva decenii, ori să zic chiar la finea acestui veac, în broșuri bine scrise trecutul bisericilor noastre, viața noastră bisericească din dieceze, am putea-o da atunci să o vadă și elevii din școale, ca așa să se umple și ei de credință și alipire de acest sfânt așezământ al nostru.

Cheresig,

Petru Popa
cand. de preot

CRONICA.

Hirotonire. P. S. Sa, Dl Episcop diecezan a hirotonit Sâmbătă intru diacon în capela din curtea episcopoească pe absolventul în teologie Ioan Coroi ales capelan în Lazuri, iar Duminecă pe acesta intru preot și pe Ioan Giurgiu intru diacon.

Alegerile sinodale. Despre alegerile sinodale a membrilor mireni, în dieceza Aradului aflăm au fost aleși următorii: Arad, Dr. S. Ispravnic și A. Petrovici. Șiria, Russu-Șirianu și I. Groșoreanu. Radna, S. Ralcu și Dr. I. Suci. Lipova, Dr. A. Cioban și V. Bogoi. Chișineu, M. Veliciu și Dr. C. Ardelean. Giula, Dr. N. Oncu și Dr. G. Popoviciu. Hălmagiu Petru Truța. Buteni, Dr. A. Grozda și V. Goldiș. Boroșineu, G. Feier și V. Goldiș. Timișoara. Em. Ungurean și P. Rotariu. Vinga, T. Mărgineanț și D. Sebeșan. Birchiș, V. Tomici și V. Goldiș.

Congrua. Aflăm că Înalțul guvern a recunoscut îndreptățirea la congruă superioară și a preoților cu maturitate dela școalele comerciale.

Necrolog. Cu adânc regret anunțăm moartea preotului Ambrosie Ungurean, despre a cărui moarte familia sa a trimis următorul necrolog: Văd. Iulia Ungurean n. Ursu ca soție și fca Terenția, cu inima frântă de durere anunță tuturor rudeniilor și prietiniilor trecerea din viață a mult iubitului soț și tată: Ambrosie Ungurean, preot gr. ort. rom. în al 48-lea an al vieții și al 19-lea al fericitei căsătorii, după împărțășirea cu sfintele taine la 20 Martie v. 2 Aprilie a. c. Rămășițele pământeste ale scumpului defunct, s'au așezat spre vecinica odihnă în cimitirul din loc la 22 Martie v. 4 Aprilie n. a. c. Curtacher, la 20 Martie v. 2 Aprilie n. 1906. Fie-i țărâna ușoară și memoria binecuvântată.

Escurzioni pe sate. Tinerimea universitară română din Cluj și-a început obicinuitele escurzioni, al căror scop este popularizarea științelor și combaterea relelor, ce îndeamnă și duc la ruină poporul, ca beția, etc. Și țin prelegeri antialcoolice, cu arătarea imaginilor fioroase ale efectului aceluiaș flagel; se prelege despre îngrijirea fizică a omului; despre izvoarele noi de câștig, ca mătăsăritul, -albinăritul, ș. a. Inaugurarea acestor escurzioni în ținutul românesc al Clujului se datorște inițiativei despărțământului de-acolo al „Asociațiunii pentru cultura poporului român“.

Patru jubileuri serbează Români. În anul acesta România serbează 4 jubileuri mari și anume: jubileul de 25 ani dela proclamarea regatului român, jubileul de 40 ani dela urcarea principelui Carol de Hohenzollern pe tronul României și jubileul de 25 ani dela încoronarea Regelui Carol. Toți Români serbează în anul acesta aniversarea de 1800 ani dela colonizarea Daciei prin împăratul Traian. Acesta e cel mai mare jubileu, deoarece prin colonizarea Daciei cu Romani s'a născut poporul român. Jubileul regatului român s'a serbat la 14/27 Martie. În această zi mare Regele Carol se afla pe drum spre Lugano intru căutarea sănătății Sale sdruncinate prin activitatea Sa neobosită și necurmată ce a desvoltat pentru înălțarea României în putere, cultură și bunăstare. Toți Români speră, că Regele se va rentoarce deplin sănătos din această călătorie de reconvalescență. Al doilea jubileu, urcarea lui Carol pe tronul român, se incepe în 20 Aprilie. În 20 April 1866 a ales poporul român prin plebiscit pe prințul Carol de Hohenzollern de principe al României. Jubileul de 25 ani al încoronării lui Carol de Rege al României se va serba și în anul acesta la 10 Mai. În 10 Mai 1881 a fost încoronat în mitropolia din București principele Carol de rege al României cu coroana făcută din oțelul unui tun cucerit la Plevna prin vitejia ostașilor români, ear Regina a fost încoronată cu o coroană de aur. Absența Regelui Carol din țară va dură 7—8 săptămâni. Astfel și jubileul de ncoronare, precum și jubileul urcării pe tron vor fi serbate în absența Regelui. Se speră însă că reconvalescența Regelui va face progrese așa de îmbucurătoare, încât Regele se va putea reintoarce în țară la deschiderea expozițiunii jubiliare.

Cântece românești la gramofon. În timpul din urmă s'a relevat cu oare-care durere, că gramofonele așa de puține cântece românești reproduc. Față de aceasta părere se susține, că adevărul este tocmai contrarul. Număroși cântăreți români au fost rugați a cânta la gramofon și aceste cântece se găsesc în cataloagele lui Jean Feder, sau magazinul conservatorului din București. — Eată un mic tablou despre aceste cântece: Cunoscutul cântăreț de operă N. Corfescu a cântat 25 bucăți la gramafon și 10 la zonofon. Băjănanu, tenorul operii, a cântat 22 bucăți la gramofon; răposata Maria D'Asty, fosta primadonă la București, care a raportat succese mari în Italia, are peste 20 cântece la gramofon, solo, și 2 duete din Bajazzo și Lucia împreună cu Corfescu; Aurel Eliad bariton de operă are 25 la gramofon, Teodorescu, bas, are duete cu Băjănanu și câte-va arii; Exarcu un escelent tenor, fost secretar la legațiunea din Bulgaria are 10 cântece la gramofon. Afară de acestea mai sunt altele hazlii de Ion Dumitrescu, monoloage, arii, cântece și doine românești, cântate de artiști, altele multe cântate de diletanți, lăutari, orchestre naționale și muzica regimentelor 6 și 21.

Se caută

un culegător tipograf
la Tipografia diecezană din Arad.

Cronică bibliografică.

Raport despre Expozițiunea etnografică și istorică culturală aranjată în Sibiu cu ocaziunea inaugurării Muzeului istoric și etnografic al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ (19 August — 14 Septemvrie 1905.) Sibiu 1906.

Acum am primit cartea cu titlul de mai sus, care cuprinde 11 pagini raport, iar restul, până la p. 47, Catalogul Expoziției.

Suntem de părere, că Catalogul era mai bine să se fi publicat înainte de Expoziție; iar dacă aceasta nu s'a făcut, secretariatul „Asociației” trebuia să nu se mulțumească cu „o schiță a Expoziției, în liniamente generale”, pe care o dă acum, căci pentru studiarea și cunoașterea Expoziției ori cât își vor fi dat silința raportorii de gazete să dea „o descriere critică mai amănunțită”, pe care „au săvârșit-o în condițiuni pe deplin mulțumitoare organele noastre de publicitate de dincoace și dincolo de Carpați”, ei n'au avut pentru Expoziție nici „Cicerone” dici „Baedeker”; și la urmă nu trebuie oare să se știe istoricul și geneza lucrurilor expuse?

Sămănătorul (Nr. 12 dela 19 Martie) are următorul cuprins:

Chemare, de Al. Vlăduță, în care articol se face apel la solidaritatea și lupta literaților români contra străinismului (care și-a ridicat capul în cercul unor aristocrați din București, umblând să dea la Teatrul Național o reprezentație franceză, jucată de români. Din acel incident a avut loc o sângeroasă încăierare între studențimea inflăcărată de mândria națională și reprezentanța forței — oficiale. Reprezentația neromânească nu s'a putut ținea). În caldul său articol idealistul poet citează puternicele cuvinte isvorâte, tot din acel incident, din pana marelui apostol al culturii românești, N. Iorga, pe cari nu ne putem opri de a le reproduce, precum urmează: „Rugăm pe ori cine aude glasul poruncitor al sângelui său, pe ori cine se poate gândi la strămoșii săi, trăiți cinstiți, în țară românească, cu grai românesc, cu suflet românesc, rugăm pe ori cine nu vrea să-și arunce copiii în invălmășala neamurilor fără să știe în ce limbă îi vor pomeni aceia cari vor veni după dânșii, îi rugăm, cu o căldură ce nu se poate cobori în cuvinte, să nu vie la Teatrul Național în seara de 13 Martie și în seara de 15 Martie 1906. Au luat bilete: au făcut o faptă bună pentru săraci. Să nu vie la reprezentații, căci ar face o faptă rea față de sufletul chinuit al acestui popor”. „Chemarea” d-lui Vlăduță e luată la cunoștință prin subscriere de mai mulți literați români, în frunte cu George Coșbuc.

Alți articoli ai acestui număr al „Sămănătorului” sunt: Ossian, act dramatic (scenă finală) de D. Nanu. — Secțiunea literară a Academiei Române, de N. Iorga. — Cugetări. — La țară (poezie) de O. Carp. — Ne-am iubit de copilași (nuvelă) de I. Botani. — Păunașul codrilor, de A. Stavri. — În fericire, L. Măricaz. — Doina, Al. Gheorgiu. — Prin străini (popular) I. Nicolau. — În „cronică” sunt amintite conferențele literare ținute la Casa Națională din Arad de profesorii nostri seminariali.

Viața Literară (Nr. 12.) aduce la loc de frunte un puternic articol al lui George Coșbuc „Pentru limba românească”. „Fapta saloanelor noastre — zice strălucitul nostru poet — merge până la tradare de neam și de les-majestate a naționalității române. În loc să fie părghia cea mare întru ridicarea limbii românești ele sunt vecinicul pumnal în mâna nesocotitului”. — Sub titlul „Cronica dramatică” d-l. Gorun (Al. Hodos) se ocupă de incidentul indicat mai sus de „Sămănătorul”, și cu o vervă vie și judecată puternică încheie: „Simpatiile noastre pentru marea națiune franceză nu cu exhibări frivole au să fie alimentate, și, din fericire, nici micșorate... Altminteri nu simpatia, nu dragostea, ci disprețul ei avem să-l merităm. Nu-l

merităm însă, și aceasta trebuia să se arate. Aceasta s'a arătat și pot să fie siguri înstrăinații nostri, că francezii vor fi cei dintâi, cari să aplaude la această demonstrație, alăturându-se la aclamările cu cari neamul românesc întreg salută izbânda afirmată și satisfacția luată de vrednica noastră tinerime în numele lui și pentru el”.

Alte articole din acest prețios număr sunt: La nouă ani, de I. A. Basarabescu. — Căntece, de Z. B. — Ispas Drăcilă (poveste din Ardeal) G. Stoica. — Imn, de I. Minulescu. — Cronica artistică, de V. Cioflec.

Banii, Alice Călugăru. — Cronica literară (Iancu Poni) Il. Chendi. — Ionică din Răsuri, Fl. Cristescu. — Pe a veșniciei cale... C. Ardeleanu. În pericol... D. Ionescu. — Vântul nopților, C. Mironescu. — Curmețul de nisip (poveste), D. N. Ciortoi. — Informațiuni literare și artistice. — Bibliografie.

Viața Românească. Revenim asupra acestei reviste, anunțate în numărul trecut al ziarului nostru, care, conform programului său: poporanism și naționalizarea la noi a cuceririlor gândirii omenesti, caută adâncile rane ale trupului neamului nostru. Și între aceste rane află și geneza și spornica filiațiune a „foamei” țărânului muncitor (Foametea constantă, de C. Stere). E înverdat în acel studiu un moment vital pentru neamul românesc, care impune o iminentă reformă agrară patriotului legiutor român și arată totodată nesuficiența actualelor paleative, cari ar fi să pună piedeci cuceririi stăine, pe terenul economic, în România.

Nu mai puțin judicioase sunt principiile de educațiune modernă (Studiul limbilor, de I. Botez), cari ne indică chipul cum ar putea ajunge pătura noastră intelectuală română în măsura de a-și câștiga cultura înaltă, folositoare și mângâitoare.

Criticele științifice și literare din „Viața Românească” sunt la un nivel atât de înalt, atât de lipsite de chestiuni personale, încât sunt adevărate învățături și dătătoare de orientare serioasă.

Nu lipsește nici aici seninul și sănătosul român Mihai Sadoveanu, care te face să-ți pice lacrimi din ochi, — ca să ți-se ușureze durerea, apoi sănătos să mergi înainte.

Și când văd atâta putere de muncă, atâta inimă românească, atâta lumină împrăștiindu-se în neamul meu, — dela București la Iași, la Budapesta... — mă întreb, în avântul sufletului meu: Oare n'am intrat în „*Sturm und Drang*” perioade?

S'aș vrea să răpesc cu mine măcar pe cetitorii acestei modeste reviste, pe cei pentru cari scriu, să-i fac să creadă și să simtă că:

„Mantuire a gătit Domnul poporului său!”

Sever Secula.

Concurs.

În temeiul ordinului Ven. Consistor orădan dtto 23 Februarie (8 Martie), Nr. 333/32 B. 1906, parohia din **Șuncuiuș**, prin strămutarea lui I. Șimoc, se decretează vacantă, iar pentru îndeplinirea ei, prin aceasta se escrie concurs cu termin de alegere pe ziua de **26 Martie (8 Aprilie)** 1906.

Venitele împreunate cu acest post sunt: 1. Dela fiecare număr de casă, ca rescumpărare a birului preoțesc, câte 3 cor. Competința cantoratului și a sfântului, conform uzului din trecut, rămâne în vigoare. 2. Extravilanul de 1 și 1/2 jugh. cat. 3. Șolele uzuale. 4. Intregirea dotației dela stat, conform cvificației fiitorului preot.

Concurenții își vor înaintă actele după regulile în vigoare, scrisului în Birtin, (u. p. Rév) până la

23 Martie (5 Aprilie) 1906, iar până cu 8 zile înainte de alegere se vor prezenta în s. biserică din Șuncuiuș, pentru a-și dovedi aptitudinile în slujba dumnezeiască, oratorie, cant și tipic.

Dat în ședința comitetului parohial, ținută la 5/18 Martie, 1906.

Comitetul parohial

În conțelegere cu: *Alexandru Munteanu* pprezvitierul Petేశului.

—□—

3—3

În sensul ordinu'ui Venerabilului Consistor orădan cu datul 31 Ianuarie v. a. c., Nr. 81/8 B. pentru îndeplinirea postului de capelan temporal sistemăsat pe lângă veteranul paroh Zaharia Moga din **G.-Rohani** protopopiatul Beliului se publică concurs cu terin de alegere în **4/17 Aprilie** a. c.

Dotățiunea constă: a) din 1/2 pământul parohial de 14 jugere, b) 1/2 competență de pășunat alor 8 jugere, c) 1/2 din câte o măsură cucuruz dela 70 case ca bir preoțesc, d) stolele îndatinat tot în 1/2, e) câte o zi de lucru dela fiecare casă, f) întregirea dotățiunei ce-i compete unui capelan din vistieria statului.

De locuință se va îngriji alegândul capelan.

Reflectanții la această capelanie sunt poștiți a-și înainta suplicele lor provăzute cu documentele recente și adresate comitetului parohial, până în preziua alegerii la subsemnatul în F.-Giriș (F.-Györös) p. u Tenke; având până în 8 zile înainte de alegere, a se prezenta în sf. biserică de acolo spre a-și dovedi es-teritatea în cele rituale și în oratorie.

Rohani la 12/25 Februarie 1906.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Petru Serbu*, protopop.

—□—

3—3

Licitațiune minuendă.

Pe baza rezoluțiunei Venerabilului Consistor din 16/29 Septemvrie Nr. 4235 ex 1905 prin aceasta se deschide concurs de licitațiune pentru edificarea unei sale de învățământ și a unui cvartir învățătoresc în comuna **Babșa**, protoprezviteratul Beliului. Terminul de licitațiune e fixat pe prima (1) **Duminică** după s. Paști la 11 ore a. m în școala confesională din Babșa, unde dintre licitanți celui ce li se va preda zidirea va avea a depune ca vadiu 10% din prețul de esclamar. Prețul de esclamar e de 5644 cor. 4 fil.

Planul și specificarea lui precum și alte înviațiuni mai detaliate se pot vedea și întreba în ori ce zi la oficiul parohial din Babșa.

Dat în ședința comitetului parohial din Babșa la 12/25 Martie 1906.

Comitetul parohial
Constantin Laichici
notar adhoc.

Fortunat Mureșan
președinte.

Specialist în pălării preoțești.

Cercetați marea prăvălie
alui

Sommer Jozsef

Arad, Strada principală în palatul bisericei rom.-catolice,

Fondată la anul 1863,

în care vor află îndeosebi domnii preoți:

➡ **pălării preoțești** ⬅

de calitate deosebite și dela cei mai experți măiestri, cu prețurile cele mai ieftine ce există. Pe lângă asta on. public român va găsi în marele magazin pe lângă serviciu prompt, având de conducător al prăvăliei pe un român, ca on. clienți să fie pe deplin mulțumiți, următoarele articole:

➡ **pălării de tot soiul, cilindre, și clac,** ➡
cămăși de vară, gulere, manșete, mănuși de vară,
cravate, ciorapi, bastoane, umbrele, etc. din fabricele cele mai renumite franceze și engleze.

Sperând, că on. public român din loc și provincie mă va onora cu vizitele sale punându-și toată încrederea în firma prăvăliei mele semnez cu deosebită stimă:

3—5

Iosif Sommer.

Specialist în pălării preoțești de tot soiul.

„Janus” „institut de asigurare mutuală pe viață în Viena
s'a fondat în anul 1839, din partea unui grup de bărbați nobili,
este cel mai vechiu „Institut mutual de asigurare pe viață”
pentru Austro-Ungaria.

Se bazează pe legile mutualității în puterea cărora accidentul capitalului anual trece în favorul celui asigurat.

➡ **Premii eftine. Condiții de asigurare favorabile.** ⬅

Imprescriptibilitatea polițelor după 3 ani. Plătirea în caz de duiel și sinucidere după 5 ani.

Asigurare gratuită pentru caz de războiu. — Fără timbru de poliță și taxă de stat — Plătire la moment.

Starea de asigurare 111.000.000 cor. **Averea institutului 31.000.000 cor.**

Sumele de asigurare plătite până acum 56.000.000 cor.

Informațiuni îndatoritoare dă:

Agentura generală pentru Ungaria de sud în Timișoara-Fabric.

↳ **↳** Lerchengasse Nr. 17. (N-rul Telefonului: 422). **↳**

(10)